

FOLKETINGSTIDENDE

FORHANDLINGERNE
I FOLKETINGSÅRET 1985-86

(137. ÅRGANG)

VI

Sp. 7649-9184

J. H. SCHULTZ A/S
KØBENHAVN

1987

[Formanden]

Det er meddelt mig, at udvalget angående Grønlandslove ønsker at afgive mundtlig indstilling ved tredje behandling af:

Forslag til lov om arbejdsmiljø i Grønland. (Lovforslag nr. L 135).

Skriftlig fremsættelse af forslag:

Carsten Andersen (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om beskyttelse af tjenestemænd mod uansøgt afskedigelse.

(Beslutningsforslag nr. B 131).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager beslutningsforslaget, og anbefaler det til tingets velvillige behandling.

Jytte Andersen (S):

Som ordfører for forslagsstillerne skal jeg herved tillade mig at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om vikardækning ved barselorlov.

(Beslutningsforslag nr. B 132).

Jeg skal i øvrigt henvise til beslutningsforslagets tekst og de bemærkninger, som ledsager dette.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Tredje behandling af lovforslag nr. L 172:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m.v. (Ændrede reguleringsbestemmelser, ændring af reglerne om ret til dagpenge under uddannelse m.v.).

(Fremsat 31/1 86. Første behandling 12/2 86. Betænkning 19/3 86. Anden behandling 21/3 86).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget

vedtoges med 80 stemmer (S, KF, V, RV, CD og KrF) mod 2 (FP); 15 (SF og VS) stemte hverken for eller imod.

Formanden:

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Tredje behandling af lovforslag nr. L 121:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring m.v. (Udvidet dagpengeret for unge under 25 år).

Af Lilli Gyldenkilde (SF) m.fl.

(Fremsat 21/1 86. Første behandling 12/2 86. Betænkning 19/3 86. Anden behandling 21/3 86).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget

forkastedes, idet 15 (SF og VS) stemte for, 85 (S, KF, V, RV, CD, KrF og FP) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Forespørgsel nr. F 25:

Forespørgsel til forsvarsministeren:

»Hvad kan ministeren oplyse om Danmarks muligheder for i en krigs- eller krisesituation, hvor Danmarks allierede allerede har placeret atomvåben på dansk territorium, at modsætte sig brug af disse atomvåben samt om Danmarks muligheder for at hindre, at NATOs enhedskommando i en sådan situation bruger sine atomvåben?«

Af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF).

(Forespørgslen anmeldt 28/1 86. Fremme af forespørgslen vedtaget 31/1 86).

Begrundelse

Albrechtsen (VS):

[Albrechtsen]

Denne forespørgselsdebat, som SF og VS har rejst, drejer sig umiddelbart om det, man kunne kalde Danmarks atomsuverænitet, dvs. den danske stats, det danske folketings, ret til suverænt at afgøre, for det første om der nogen sinde skal atomvåben på dansk territorium, og for det andet spørgsmålet om den eventuelle brug af sådanne våben på eller fra dansk område, hvis de imod forespørgernes vilje nogen sinde skulle blive stationeret her i landet.

Vi har valgt at koncentrere forespørgslen om dette sidste spørgsmål, men hele denne sag må naturligvis ses i sammenhæng med det faktum, at den bedste måde, hvorpå man kan sikre, at a-våben aldrig bruges i Danmark, naturligvis vil være at sikre Danmarks atomvåbenfrihed i såvel freds- som krise- og krigstid.

Problemet er, at så længe dette ikke fuldt ud er sikret, må vi desværre også beskæftige os med den mulighed, at atomvåben, placeret i Danmark, tages i brug. Derfor stiller vi spørgsmålet: hvem bestemmer i den situation, om disse atomvåben skal affyres? Kan folketingsret altid hindre brugen af de allieredes atomvåben på eller fra dansk område? Kan folketingsret altid hindre, at chefen for det dansk-nordtyske NATO-forsvar bruger sine atomvåben?

Bruges bare et af disse våben, er det ensbetydende med katastrofen, og et flertal her i folketingsret har klart afvist tanken om at bygge et forsvar på muligheden for førstebrug af atomvåben. Derfor må det selvfølgelig være en helt indlysende første opgave at sikre, at førstebrug af atomvåben ikke kan ske fra dansk område eller efter ordre fra enhedskommandoen.

Vi vil faktisk i dag insistere på at få et både fuldstændig klart og også veldokumenteret svar på disse spørgsmål fra forsvarsministeren. Vi har jo netop måttet stille denne forespørgsel, fordi vi til dato ikke har kunnet få klare svar på disse spørgsmål, ja, ministeren har endog i et svar til mig hævdet, at tanken om, at der overhovedet her skulle være et problem, må bero på en misforståelse, som det udtrykkes, uden at det dog på mindste måde forklares, hvori misforståelsen skulle bestå. Jeg går ud fra, at forklaringen kommer i dag, og jeg går ud fra, at ministeren i dag vil gå konkret ind i sagens indhold,

hvilket ministeren hidtil omhyggeligt har undgået.

Som sagt vil den allerbedste måde at sikre Danmarks atomsuverænitet på være at sikre Danmarks atomvåbenfrihed under alle forhold. Derfor mener jeg også, det er uundgåeligt, at denne debat må komme til at berøre de mere overordnede spørgsmål, herunder ikke mindst spørgsmålet om en nordisk atomvåbenfri zone. En sådan zone vil jo, så snart den er etableret, være et helt afgørende skridt netop også til sikring af fuldstændig dansk atomsuverænitet. Derfor håber både SF og VS, at dagens debat også på dette punkt vil føre til konkrete fremskridt.

Besvarelse

Forsvarsministeren (Engell):

Forespørgerne har denne gang i deres ihærdige interesse for NATO-samarbejdet rettet opmærksomheden mod de konsultationsprocedurer, som gælder for den eventuelle brug af atomvåben. Hvilken indflydelse har Danmark på anvendelsen af atomvåben på eller fra dansk territorium efter først at have givet tilladelse til deres tilførsel i en krise- eller krigssituation, og hvilken indflydelse har Danmark på Baltaps brug af atomvåben?

Da de omhandlede konsultationsprocedurer er klassificeret efter NATOs regler, er det naturligvis svært i detaljer at redegøre for dem her i folketingsret. Jeg har tidligere besvaret et spørgsmål, som ligner det, der er indeholdt i forespørgslen, her i folketingsret, spørgsmål nr. S 462, og derfor kunne det være fristende for mig i dag alene at henvise til det svar, jeg gav, altså sige, at skiftende danske regeringer har fundet danske konstitutionelle rettigheder og forpligtelser fuldt ud tilgodeset ved NATOs gældende konsultationsprocedurer, der jo daterer sig fra slutningen af 1960'erne.

Jeg kunne så føje til, at disse procedurer i forbindelse med vedtagelsen i NATO blev indgående drøftet i det udenrigspolitiske nævn, og i øvrigt erindre om, at NATO som bekendt er en defensiv alliance, der aldrig vil være den første til at gribe til våben.

For NATO er atomvåbnene nødvendige som afskrækkelse mod angreb. De vil ikke blive anvendt af NATO på linje med de konventionelle våben, de politiske våben, men

[Forsvarsministeren]

skal virke krigsforebyggende allerede gennem selve deres eksistens. Ingen forestiller sig, at de kan bruges til at vinde en krig i nogen meningsfuld betydning af dette ord.

Jeg skal dog forsøge en lidt nærmere beskrivelse af de NATO-mekanismer, der træder i funktion i en situation, hvor alliancen måtte blive tvunget til at overveje brugen af atomvåben i selvforsvar. Det bør nok først fastslås, at konsultationer mellem medlemslandene er en løbende proces, som også foregår i fredstid, og som tillægges stor betydning af alle medlemslande.

I tilfælde af en krise vil disse generelle konsultationer selvsagt blive intensiveret, og under krig vil de pågå kontinuerligt. Herunder kunne de eventuelt på et givet stadium komme til at omfatte spørgsmålet om NATOs brug af atomvåben, og for sådanne konsultationer gælder der særlige regler, der tilsikrer, at disse helt vitale spørgsmål gives den mest indgående behandling, således at alle synspunkter, hvad enten det er politiske eller militære, kan komme til orde.

Det er, som det også er forespørgerne bekendt, en væsentlig forudsætning i disse procedurer, at der bl.a. skal tages særligt hensyn til synspunkterne hos de NATO-lande, hvis territorium er berørt. I øvrigt ville Danmark jo altid i forbindelse med en beslutning om at modtage allierede atomvåben have mulighed for at træffe de yderligere aftaler, som måtte skønnes nødvendige vedrørende disse våben.

Som bekendt er det også den danske politik på atomvåbenområdet, at vi ikke under de nuværende omstændigheder, dvs. i fredstid, tillader placering af atomvåben på dansk territorium. En eventuel beslutning om modtagelse af sådanne våben vil derfor kræve folketingets samtykke.

Hvad specielt angår Baltaps eventuelle brug af atomvåben, kan jeg forsikre forespørgerne om, at danske konstitutionelle retigheder og forpligtelser er fuldt ud tilgodeset gennem de nukleare konsultationsprocedurer, som jeg tidligere har beskrevet. Men helt bortset herfra skal jeg gøre opmærksom på, at det påhviler enhedskommandoen at indhente værtslandets samtykke til militære tiltag af vital betydning for vedkommende land, og hertil hører selvsagt anvendelse af atomvåben på eller fra dansk område.

Lad mig så endelig sige, at jeg mener, vi ikke bør undervurdere betydningen af et forud udviklet regelsæt, der er indgående analyseret og drøftet, uanset at det unægtelig vil dreje sig om skæbnetunge beslutninger.

Jeg tror, det er rigtigt og nyttigt, at Danmark også er deltager i den nukleare planlægning, således som det til stadighed har været skiftende regeringers klare holdning.

Den egentlige betryggelse, der er at hente i et alliancefællesskab, beror jo i sidste ende på de sammenfaldende interesser og på den tillid, der eksisterer som en kendsgerning mellem medlemslandene. Hvis udgangspunktet er en fundamental mistillid, sådan som det er forespørgerens, vil man kun kunne se risici og usikkerhedsmomenter, men for et flertal i folketinget og befolkningen er der ingen alternativer til det danske alliancemedlemskab gennem vort samarbejde med de andre allierede, og gennem udformningen af den fælles vedtagne strategi, der forudsætter militær trofærdighed, har vi i mere end én generation sikret freden i vor del af verden. Denne politik er VS og SF uenig i. Det er deres ret, og vi andre har ret til at være uenige med dem.

Forhandling

Albrechtsen (VS):

Desværre er det alt for ofte sådan, når vi stiller en forespørgsel til forsvarsministeren, at vi faktisk får mindre at vide, end vi vidste i forvejen, og at vi selv må medbringe de nødvendige oplysninger til debatten.

Ministerens besvarelse i dag ændrer ikke på denne tilstand, desværre, men debatten er jo langt fra slut, og jeg vil så håbe, at ministeren vil svare konkret på i hvert fald fire og muligvis flere spørgsmål, som jeg om lidt vil stille ham.

Ministeren minder mig egentlig lidt om den berømte sfinks i Egypten med dette uudgrundelige ansigtsudtryk, hvis budskab alle dage må forblive en gåde.

I december 1985 stillede jeg ministeren følgende spørgsmål: »Hvad agter regeringen at gøre ved det problem, at Danmark ikke kan regne med at få indflydelse på USAs og eventuelt Storbritanniens brug af atomvåben på dansk territorium?« Et egentligt svar fik jeg ikke, men ministeren sendte dog følgende orakelbudskab:

[Albrechtsen]

»Det må bero på en misforståelse, at der i denne forbindelse skulle foreligge et problem, idet skiftende danske regeringer har fundet danske konstitutionelle rettigheder og forpligtelser samt hensynet til dansk atompolitik fuldt ud tilgodeset ved NATOs gældende konsultationsprocedurer for den eventuelle brug af atomvåben.«

Ved et nøje studium af denne kunstfærdigt opbyggede sætning vil man kunne konstatere, at det faktisk meget alvorlige spørgsmål, som vi stillede, overhovedet ikke er besvaret. Hvem bestemmer, om disse atomvåben skal affyres? Hvilke muligheder har folketingset for altid at kunne hindre brugen af disse våben fra eller på dansk område?

Ministerens besvarelse her i dag bragte os ikke ét skridt nærmere et konkret og udtømmende svar på disse helt afgørende spørgsmål. Men lad mig så spørge ministeren: er det ikke korrekt, at det ganske enkelt ville være i strid med USAs forfatning, om USAs præsident gav en fremmed magt – her det danske folketings – sikre garantier for, at den kan hindre affyringen af et amerikansk atomvåben? Er det ikke korrekt, at det i en kongresrapport slås fast, at USAs præsident – jeg citerer – »vil bevare sit forfatningsmæssige ansvar for kontrollen over disse styrker og vil kunne beordre eller forbyde brug af USAs atomvåben af amerikanske styrker, selv efter at disse er overdraget til allieret kommando, Saceur.«

Og videre siges det – jeg citerer:

»Selv om aftalen om konsultationer utvivlsomt vil være noget, præsidenten vil overveje, vil den næppe udgøre nogen indskrænkning i hans autoritet« – vil den næppe udgøre nogen indskrænkning i hans autoritet.

Citaterne er fra en rapport afgivet 1. december 1975 til kongressen med titlen »Authority to Order the Use of Nuclear Weapons«. Det vil sige, at realiteten er – sådan følger det af den amerikanske forfatning – at præsidenten simpelt hen ikke kan fraskrive sig retten til at affyre et atomvåben placeret i Danmark og heller ikke retten til at gøre dette uden at spørge folketingset i Danmark. Hvis tiden og omstændighederne ikke tillader det, bliver folketingset og den danske regering ikke spurgt.

Er det ikke også korrekt, at sådan er NATOs atomretningslinjer, de såkaldte Athenretningslinjer med senere ændringer? De sik-

rer netop, at USA bevarer retten til at affyre sine atomvåben uden at konsultere andre lande. Det følger af forbeholdet om tiden og omstændighederne. Er det ikke korrekt, og er det ikke netop derigennem, man sikrer, at USA bliver i stand til at overholde sin egen forfatning?

Hvordan i alverden kan ministeren så hævde, at disse retningslinjer fuldt ud tilgodeser hensynet til dansk atompolitik, når den netop går ud på, at der ikke må komme atomvåben til Danmark uden folketingsets godkendelse, at førstebrug af atomvåben for alt i verden skal undgås, og at atomvåben simpelt hen ikke skal affyres på eller fra dansk territorium?

Jeg vil gerne stille ministeren det direkte spørgsmål: det er da regeringens opfattelse af den danske atompolitik, at der aldrig må bruges atomvåben på dansk territorium? Eller er det sådan, at regeringen seriøst overvejer at tillade den mulighed, at dansk territorium skulle kunne forsvares med atomvåben? Det vil jeg gerne have et klart svar på. Befolkningen i Aalborg, i Esbjerg, i København, i hele landet har krav på at få at vide, om vi har en regering, der virkelig forestiller sig, at der kunne tænkes en situation, hvor det ville være rigtigt at bruge atomvåben i Danmark. Det må der kunne svares klart på.

Jeg tror også, at et flertal her i folketingset vil svare klart, nemlig: der skal ikke atomvåben til Danmark, og der skal selvfølgelig heller aldrig affyres noget atomvåben fra Danmark mod andre. Derfor vil jeg også godt spørge ministeren: er det ikke korrekt, at flyforstærkningsaftalen fra 1976, som folketingset modtog i 1984, udtrykkeligt understreger, at USAs flygeneraler bevarer kommandoen og kontrollen med flyforstærkningerne, også efter at de er kommet til Danmark og er blevet underlagt enhedskommandoen, og at de amerikanske officerer bevarer kommandoen og kontrollen med både materiellet og personalet, altså også med atomvåbnene, som kommer med disse fly? Er det ikke korrekt, at det følger af aftalens artikel 4, og at det meget konkret viser, at chefen for enhedskommandoen, den danske officer, dermed er afskåret fra at hindre USAs præsident i at beordre disse våben affyret? Da ministeren ikke hidtil har villet besvare dette spørgsmål og opklare rækkevidden af artikel 4, har jeg skrevet til USAs øverste flygeneral i Vesteu-

[Albrechtsen]

ropa og spurgt ham om hans syn på rækkevidden, og han har skrevet tilbage, at han nu har sendt sagen videre til NATO-hovedkvarteret. Jeg håber ikke, at de sender den videre til ministeren, men at vi i stedet for får et klart svar fra NATO-hovedkvarteret.

I øvrigt vil det formentlig interessere folkettinget at vide, at flygeneral Donelly, som det drejer sig om, i brevet giver udtryk for sin taknemmelighed for tingets enorme støtte til udviklingen af flyforstærkningsaftalerne. Generalen er øjensynlig ikke klar over, at flyforstærkningsaftalerne er noget, der indgås i al hemmelighed uden om folkettinget, men det synes jeg folkettinget bør vide.

Alle disse problemer med den danske atompolitik, som vi her har peget på og krævet en løsning på ved at stille denne forespørgsel, viser, hvor helt nødvendigt det er nu på en konkret måde at komme videre med arbejdet på for altid at sikre Danmarks atomvåbenfrihed og Danmarks fulde atomsuverænitet.

En af de muligheder, der ligger ligefor, er naturligvis at fremskynde arbejdet med etableringen af den nordiske atomvåbenfri zone. Denne sag har været debatteret meget længe nu, så længe, at tiden må være inde til mere konkrete skridt. Regeringen må til at foretage sig noget.

Jeg spurgte for et par uger siden statsministeren, hvad regeringen har gjort for at sikre, at Danmark forbliver atomvåbenfrit. I svaret oplyser statsministeren, at et egentligt initiativ med henblik på en traktatfæstelse af atomvåbenfriheden i Norden forudsætter, at de nordiske lande bliver enige herom, og det er jo rigtigt. Det forudsætter, at man bliver enige herom, men man bliver ikke enige, medmindre nogle tager initiativet til, at det konkrete arbejde kommer videre.

Så oplyste statsministeren videre, at regeringen har sikret sig, at dette spørgsmål løbende drøftes på de halvårslige udenrigsministermøder. Men det er ikke nok! Nu hvor der igen skal være udenrigsministermøde, så vidt jeg ved den 9. april i Stockholm, må det konkrete arbejde se at komme i gang, og det kommer kun i gang, hvis nogen tager initiativet, og så må den danske udenrigsminister gøre det.

På baggrund af den konstaterede manglen på sikkerhed for den danske atomsuverænitet og på baggrund af nødvendigheden af at

komme videre med arbejdet for en atomvåbenfri zone skal jeg derfor på vegne af SF og VS fremsætte følgende forslag om motiveret dagsorden af hr. Thoft og mig selv:

Forslag om motiveret dagsorden.

- »Idet folkettinget understreger,
- at tilførsel af atomvåben til dansk område altid forudsætter folketingets godkendelse i det konkrete tilfælde, og
- at førstebrug af atomvåben aldrig kan ske på eller fra dansk område eller på ordre fra Combalta (chefen for enhedskommandoen),
- pålægger folkettinget regeringen
- at intensivere bestræbelserne for at sikre, at Danmark forbliver atomvåbenfrit i freds-, krise- og krigstid og
- at stille forslag på førstkommende nordiske udenrigsministermøde om oprettelse af et fælles, hurtigtarbejdende regeringsudvalg, der skal udarbejde oplæg til en nordisk atomvåbenfri zone.

Herefter går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i debatten.

Lasse Budtz (S):

Vi synes nok i socialdemokratiet, at SF og VS med denne forespørgsel til forsvarsministeren så at sige har taget fat i den gale ende af den lange række af dybt alvorlige atomvåbenproblemer, som vi slås med. Spørgsmålet har efter vores mening en noget teoretisk karakter, men selvfølgelig er det ikke urelevant, det må desværre blankt erkendes, og når man skærper spørgsmålet og siger: kan regeringen virkelig tænke sig anvendelsen af atomvåben i eller fra Danmark, bliver det desværre yderst relevant, og det er et naturligt spørgsmål at stille på ny.

Men vi synes nok, at der er mere påtrængende problemer at beskæftige sig med netop i disse uger; den amerikanske fortsættelse af atomprøvesprængningerne f.eks. er et oplagt eksempel herpå. Desværre har vi netop i dag fået melding om, at det er sandsynligt, at der kommer en ny stor amerikansk prøvesprængning i den kommende weekend. Det er ikke, fordi det vil forbedre klimaet.

[Lasse Budtz]

Førstesekretær Gorbatsjovs forslag om nye forhandlinger om dette emne, et forslag, som, hvad selve forhandlingen angår, også har vundet bred støtte i den konservative tyske regering, er også et meget relevant emne og en holdning, som bakker det op, som vi prøver at sige.

Vi mener, at vi også i Danmark, også dette folketing, også den danske regering, bør støtte et øjeblikkeligt prøvestop og forhandlinger om at gøre det permanent, men folketingsflertallets holdning bliver der jo mulighed for at pointere ved en senere lejlighed i denne måned her i folketingssalen. Selvfølgelig hænger alle disse atomvåbenspørgsmål sammen.

Det spørgsmål, som VS og SF har rejst i dag, synes jeg at forespørgerne har formuleret således, at man ligesom har forsøgt at forestille sig et længere handlingsforløb, hvorefter man er gået ind i dette handlingsforløb for at prøve at finde ud af konsekvenserne, og det er naturligvis interessant, men det er tydeligvis ikke aktuel politik. Jeg vil tro, at det, man måske ikke mindst har ladet sig inspirere af – hvis man kan bruge det udtryk i denne forbindelse – i lysten til at spørge, er en naturlig angst eller nervøsitet for, at Danmark som følge af sit medlemskab af NATO – et medlemskab, socialdemokratiet som bekendt ikke et øjeblik sætter spørgsmålstegn ved – skulle kunne blive indblandet i en storpolitisk krise og derved skulle kunne komme i fare for at blive en slags opmarchområde for allierede nationer, der råder over og vil bruge atomvåben. Men heller ikke i socialdemokratiet finder vi en sådan udvikling ønskværdig, tør jeg nok antyde. Vi ønsker som bekendt rent faktisk at modarbejde den, og det er derfor, der i vores partiprogram står, at socialdemokratiet vil arbejde for, at Danmark forbliver atomvåbenfrit i freds-, krise- og krigstid.

Med hensyn til den foreliggende forespørgsel fra SF og VS forekommer det os, at der er en hel del ting at huske at gøre inden for spørgsmålets perspektivramme, inden den situation, som man i og for sig spørger om, kan opstå.

For det første har vi, som jeg allerede har antydnet, for længst tilkendegivet, at vi skal arbejde for, at der ikke placeres atomvåben på dansk område overhovedet, hverken i freds-, krise- eller krigstid. For det andet har

vi for længst vedtaget, at Danmark skal arbejde for oprettelsen af en nordisk atomvåbenfri zone, og hvis det lykkes, skulle den situation, som forespørgerne opridses, ikke kunne opstå, i hvert fald ikke, hvis vi tror på nytten af et internationalt retssystem, hvor nationerne respekterer hinandens aftaler og pagter. Selvfølgelig erkender vi i socialdemokratiet, at ingen plan eller traktat kan give nogen definitiv sikkerhed i en situation, hvor krigen er brudt ud, eller hvor atomragnarok måske er umiddelbart truende, men vi mener alligevel, at vi bør investere en meget betydelig del af vore kræfter i planen om Norden som en atomvåbenfri zone.

Og så synes vi, at man for det tredje skal huske, at ifølge de eksisterende aftaler kan den til enhver tid siddende regering og folketinget nægte at tillade ankomsten til Danmark af atomvåben. Så vidt jeg kan bedømme det, vil der fornuftigvis i en overskuelig fremtid altid i Danmark være flertal imod atomvåben på dansk jord, også i krise- og krigstid. Der er intet som helst fornuftigt argument, der taler for en accept af atomvåben. Jeg tror, at flertallet imod disse våben fortsat vil eksistere i mange år i dette høje ting, som det jo længe har eksisteret – vær ikke i tvivl om det – i befolkningen.

Det er vel rimeligt at sige, at vi må have tiltro til, at vore allierede, der ifølge NATO-pagten skal forsvare demokratiet, ikke vil gå imod et demokratisk parlamentarisk flertal i Danmark. Men selvfølgelig kan vi reelt intet vide om den udvikling, der en dag måtte føre til en ny storkrig, og netop derfor må vi i freds- og krigstid koncentrere os så meget mere om vor afvisning af atomvåben på dansk territorium, bl.a. ved at oprette Norden som en atomvåbenfri zone. Vi må i det hele taget modarbejde atomvåbnenes anvendelse nationalt og globalt, og et af de første skridt burde helt selvfølgelig da være et stop for alle atomvåbenprøvesprængninger. De er en udfordring til os alle, mod os alle kan man sige. Det er imod den sunde fornuft at fortsætte.

Det kan være nyttigt at fastslå folketingsflertallets holdning med hensyn til både vor suveræne ret til selv at bestemme, om der skal kunne placeres atomvåben på dansk jord, og vort ønske om at komme videre, så vi kan sætte tempoet i arbejdet for den atomvåbenfri zone i vejret, og at sætte dette tem-

[Lasse Budtz]

po i vejret er jeg enig i er nødvendigt. Vi har ganske meget sympati for det dagsordensforslag, som hr. Albrechtsen på de to partiers vegne har fremsat, men vi synes, der er en række overlapninger både i selve dagsordenen og med hensyn til, hvad vi tidligere har vedtaget i dette høje ting. Jeg skal derfor foreslå en enklere og efter socialdemokratiets mening klarere dagsordenstekst, der lyder således i al sin enkelhed:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget fastslår, at tilførsel af atomvåben til dansk område altid forudsætter folketingets godkendelse, pålægges det regeringen på det førstkommande nordiske udenrigsministermøde at stille forslag om oprettelsen af et fælles nordisk embedsmandsudvalg, der kan undersøge mulighederne for og stille forslag til en nordisk atomvåbenfri zone.

Folketinget går derefter over til næste punkt på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i forhandlingen.

Houe (KF):

Forespørgslen i dag er holdt i en form, der antyder, at der i en krigs- eller kriesituation er placeret atomvåben på dansk territorium. En sådan placering vil, som det efter adskillige spørgsmål i de seneste år må være spørgerne bekendt, forudsætte, at regering og folketing har tilkaldt allierede forstærkninger, og at sådanne er ankommet til dansk område, og at de i så fald er udrustet med atomvåben. Alene dette faktum tyder på, at VS og SF har en ubegrænset mistillid til vort lands tilhørsforhold til Atlantpagtens forpligtende samarbejde mellem medlemslandene, et samarbejde, som i alle årene siden 1949 har virket i fredens tjeneste ved sin påpegning af, at landene ikke vil acceptere en sovjetisk ekspansion i vort område i lighed med den, USSR gennemførte i de baltiske lande og det øvrige Østeuropa i 1940'erne.

Atlantpagtsamarbejdet har og har altid haft til formål at forhindre krig, og NATO-alliancen, som samarbejdet også kaldes, vil aldrig løse det første skud i en konfronta-

tionstruende situation. Alliancen har altså kun defensiv karakter. Først efter et angreb på et eller flere af alliansens medlemslande vil den militære styrke blive sat ind for at hindre fjendtlig ekspansion og naturligvis sørge for, at fjenden trækker sig tilbage til sit eget område. Disse kendsgerninger gør for mig at se forespørgslen til en politisk handling, der har til formål at skabe tvivl og mistillid i befolkningen.

Skulle der imidlertid i en krise- eller krigssituation blive tilkaldt forstærkninger medbringende atomvåben, er det da indlysende, at de konsultationsprocedurer, der er aftalt mellem NATO-landenes politiske myndigheder og NATO-landenes militære ledelse for eventuel brug af atomvåben, må være højt klassificerede og dermed ikke tilgængelige for offentligheden. Dette betyder dog ikke, at der er grund til mistillid fra nogen side. Det udenrigspolitiske nævn, som ifølge grundloven er det sted, hvor parlamentarikerne kan drøfte udenrigs- og sikkerhedsforhold, sikrer, at disse drøftelser kan ske i fortrolighed, og det turde vel være indlysende nødvendigt, når det f.eks. drejer sig om landets sikkerhed.

Atomvåbnenes eksistens gør ikke brugen af dem særlig sandsynlig. Deres virkning er så uoverskuelig, at alle parter i en krig vil betænke sig nøje, inden man tager dem i brug, og som tidligere nævnt er der fastlagt regler for konsultationer i krise- og krigstid for militære aktioner i de implicerede lande og eventuelle værtslande.

Et gammelt ord siger, at enighed gør stærk. Det gælder ikke mindst i forhold som vor alliancetilslutning, der udelukkende har til hensigt at bevare og styrke freden og sikre friheden for den vestlige alliances medlemslande og folk. Skulle der nogen sinde blive brug for blot at overveje at anvende nukleare våben som den sidste nødværgeforanstaltning, forudsætter det altså, at vi er blevet overfaldet og ikke ved vore stridskræfters konventionelle kampkraft kan bringe fjendens fremtrængning til standsning. En forudsætning er det selvfølgelig også, at vi i en sådan situation har a-våben til rådighed, og det har vi jo kun, hvis vi selv har bedt om dem.

Der er således ingen grund til frygt for, at der træffes overilede politiske eller militære beslutninger om brug af atomvåben fra dansk område eller for den sags skyld fra

[Houe]

noget NATO-medlemslands side. Hvis vi bevarer dømmekraften og ser væk fra politiske manøvrer i folketinget mod vort tilhørsforhold til det vestlige fællesskab, er der fortsat al mulig grund til at regne med, at vi også i vor og vore børns tid kan leve i fred og trykthed. Forudsætningen er dog nok, at vi bevarer tilliden til vore allierede, og at de også kan have tillid til os i det arbejde, vi i fællesskab udfører for fred og sikkerhed i vor del af verden.

Konsultationerne – også i fredstid – om strategi, våbenanvendelse osv. er en væsentlig faktor for tilliden mellem alliancelandene. De konsultationer, der også er nødvendige mellem de eksisterende magtblokke, tror jeg fremmes bedst ved, at vi viser, at vi har mod til at leve, og at vi har både mod og vilje til at gå de nødvendige skridt i retning af afspænding og varig fred med omtanke og i enighed.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Hr. Houe fortsætter den kampagne, havde jeg nær sagt, som ministeren startede, og som går ud på, at vi skulle have rejst denne forespørgsel i et forsøg på at mistænkeliggøre NATO i al almindelighed.

Jeg kunne jo konstatere med stor glæde, at hr. Lasse Budtz slog fast, at der er et flertal her i folketinget, som ikke på noget tidspunkt vil være med til at tilkalde atomvåben. Hvis nu dette flertal også omfattede regeringen og regeringspartierne, så kunne regeringen og regeringspartierne måske hævde, at vi er gennemsyret af en mistillid, som der ikke er grundlag for at have. Men jeg hæfter mig ved hr. Hous vending: »skulle der blive tilkaldt atomvåben«. Derfor må jeg spørge hr. Houe: det er altså ikke en mulighed, hr. Houe kan udelukke, heller ikke at hr. Houe selv kunne komme til at stemme for den tilkaldelse? Og hr. Houe kan måske heller ikke engang udelukke, at hr. Houe kunne komme til at stemme for, at disse våben skulle bruges på eller fra dansk territorium?

Det vil jeg godt bede hr. Houe besvare, for det belyser, om vort synspunkt bare er gennemsyret af almindelig mistillid eller det ikke er.

(Kort bemærkning).

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg skal ikke foregribe, hvilket svar spørgeren skulle få på sit sidste spørgsmål, men jeg synes nok, der er grund til at gøre tingets medlemmer opmærksom på, at man her diskuterer fuldstændig ud i den blå, blanke luft. Det kan tilgives, fordi spørgeren jo ikke selv har oplevet anden verdenskrig og tiden forud. Men for dem, der har oplevet det, er det at føre en diskussion om, hvad det kunne tænkes at dette tings medlemmer ville gøre, hvis de værste ting skete, da at diskutere ud i den blanke, blå luft. Hvordan al verden tør nogen på dette fredelige tidspunkt afgive erklæring om, hvordan de ville opføre sig, hvis alle mulige forskellige ting skete? Er det ikke at spille tingets tid? Det forekommer det mig i hvert fald.

(Kort bemærkning).

Houe (KF):

Jeg vil godt sige en ganske kort bemærkning til hr. Albrechtsen. Når jeg i mit første indlæg sagde: »skulle der blive tilkaldt«, osv. så er det naturligvis efter de procedurer, som jeg indledningsvis omtalte, og som hr. Albrechtsen godt kender. Og så er i øvrigt udtrykket »skulle« jo ganske hypotetisk.

Ivar Hansen (V):

Jeg vil gerne takke forsvarsministeren for besvarelsen af denne forespørgsel. Jeg kan i ét og alt tilslutte mig, hvad forsvarsministeren har sagt, både argumenter og begrundelser, og for så vidt kunne man jo sige, at så var der ikke mere at tilføje. Jeg vil dog godt understrege enkelte af de ting, som også ministeren lagde vægt på, når vi skal diskutere denne sag i dag i folketinget i en forespørgselsdebat, og det skal vi jo altså så.

Ministeren siger, at skiftende danske regeringer har fundet danske konstitutionelle retigheder og forpligtelser fuldt ud tilgodeset ved NATOs gældende konsultationsprocedurer, som daterer sig helt tilbage til 1960'erne. Konsultationsproceduren sikrer, at der selv i krisesituationer bliver lejlighed til den mest indgående behandling, således at alle synspunkter, både politiske og militære, kan komme til orde.

Jeg understreger også ministerens bemærkninger om, at en eventuel beslutning om modtagelse af a-våben selvfølgelig helt natur-

[Ivar Hansen]

ligt i en given situation vil kræve folketingets samtykke. Det er jo da for så vidt helt naturligt, og det er der jo så for så vidt ingen anledning til at slå fast i en dagsorden, som jeg lagde mærke til at hr. Lasse Budtz alligevel fandt anledning til.

Jeg mener også, at det er vigtigt at understrege, som ministeren gør, at den egentlige betryggelse, der er at hente i et alliancefællesskab, i sidste ende beror på de sammenfaldende interesser og den tillid, der eksisterer mellem medlemslandene. Det er jo sådan set det, hele sagen drejer sig om, og det er en af de centrale sætninger, som fortjener at blive understreget under disse debatter, hvor jo en væsentlig del af formålet fra spørgernes side er at sprede mistillid og usikkerhed.

Ministeren sagde til slut, at i et flertal i folketinget og befolkningen er der ingen alternativer til vores alliancemedlemskab. Ja, det er sagen, og det er også for mig uhyre vigtigt.

Men hvorfor skal vi i øvrigt have denne debat i dag? Ja, jeg er da godt klar over formålet. Forespørgerne er modstandere af vort medlemskab af NATO, af denne europæiske forsvarsalliance, det har de aldrig lagt skjul på. Det er deres ret at have denne holdning, og det er deres ret at benytte enhver lejlighed til også her i folketinget at sprede den skræk, som det nu er muligt for dem at sprede, og sprede usikkerhed om den danske beslutning, som blev truffet i 1949, og som et stort flertal siden har stået bag, og sprede den usikkerhed, som det nu er muligt at sprede. Ja, det er deres ret, og det må vi selvfølgelig tage til efterretning og tage debatten på det grundlag i denne forbindelse.

Men jeg kan ikke lade være med også at sige, at jeg synes egentlig, det er noget roderi, det her. Det er en særegen arbejdsform, vi herved præsterer i folkettinget. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at folkettinget jo for halvandet år siden under en sikkerhedspolitisk debat vedtog en dagsorden, hvori det besluttedes at nedsætte et sikkerhedspolitisk udvalg, det såkaldte Østergaardudvalg. Det har arbejdet siden da – ganske vist med afbrydelser, men lad os se bort fra det – og forholdet er vel oven i købet, at arbejdet i sikkerhedsudvalget efterhånden er ved at nærme sig en afgørende fase, hvor vi skulle have prøvet af, om det var muligt for et stort flertal at skrive sig til fortsat enighed om de

væsentligste sikkerhedspolitiske principper. Og jeg vil da ikke se bort fra, at det skulle være muligt.

Jeg har tidligere benyttet lejligheden til fra folketingets talerstol at sige, at jeg synes ikke rigtig, det passer sammen med en hensigtsmæssig arbejdsform, at arbejdet i udvalget gang på gang skal afbrydes med debatter i folketingssalen, hvor man skal flytte kommaer og punktummer eller hegnspæle og endeligt tilrettelægge sikkerhedspolitikken. Var det dog ikke muligt at blive enige om, at vi nu gjorde det udvalgsarbejde færdig? Det er det altså ikke.

Som jeg allerede har sagt: jeg anerkender selvfølgelig forespørgerens ret til at rejse en sådan debat, men jeg havde egentlig håbet, at det var muligt for det flertal, der i øvrigt står bag vort NATO-medlemskab, at hindre, at der så absolut skulle vedtages dagsordener ved denne lejlighed, men det skal der tilsyneladende.

Jeg har jo lagt mærke til, hvad hr. Lasse Budtz har sagt. Jeg har også lagt mærke til, at hr. Lasse Budtz – jeg ved ikke for hvilken gang – understreger, at der selvfølgelig ikke skal sættes noget spørgsmålstegn ved socialdemokratiets holdning til vort fortsatte NATO-medlemskab. Men jeg lægger jo samtidig mærke til, at hr. Lasse Budtz alligevel på socialdemokratiets vegne fremsætter en dagsorden, som pålægger udenrigsministeren at stille forslag om oprettelse af et fælles nordisk embedsmandsudvalg, der kan undersøge mulighederne for og stille forslag til en nordisk atomvåbenfri zone.

Jeg erindrer jo den nordiske parlamentarerkonference i november i fjor. Der blev såvel fra min side som bl.a. også fra norsk side i denne debat lagt overordentlig stærk vægt på, at udgangspunktet for dette projekt for vores vedkommende og for så vidt også for nordmændenes vedkommende må være, at vi er medlem af NATO-alliancen. Derfor må sådanne initiativer tage udgangspunkt i og ske i erkendelse af dette medlemskab af NATO-alliancen. Derfor kan jeg ikke tilbageholde en vis undren over, at socialdemokratiet fremsætter en dagsorden med det indhold, at vi nu skal til at agere i nordisk sammenhæng på dette område, tilsyneladende uden hensyntagen til de helt naturlige krav, man må stille til et medlem af en NATO-alliance.

[Ivar Hansen]

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg er da egentlig meget glad for, at hr. Ivar Hansen har opfattet mig korrekt, for så har jeg jo udtalt mig således, at det kan forstås, og det er jo altid vigtigt. Men jeg vil nok indrømme, at hr. Ivar Hansen rører ved det centrale, det er jeg enig med hr. Ivar Hansen i. Det, hr. Ivar Hansen står og siger her, er: vi er medlem af NATO, og hvad der end siges i NATO, kommer fra NATO, foreslås fra NATO, det skal vi pr. automatik acceptere. Til det kan jeg godt sige, at det vil socialdemokratiet ikke være med til. Det vil vi under ingen omstændigheder være med til. Så rejser hr. Ivar Hansen spørgsmålet om tillid og mistillid. Ja men det er jo lige netop det, der gør det nødvendigt, når hr. Ivar Hansen ustandselig prøver at så mistillid til socialdemokratiets hensigter, for os at fastslå, at vi ønsker at forblive medlemmer af NATO, men vi ønsker ikke at være et ukritisk medlem af NATO. Og når vi i dag stiller et dagsordensforslag, som opfordrer regeringen til at lave et embedsmandsudvalg, som jo naturligvis gerne skal fungere ved siden af et parlamentarisk udvalg, som hr. Ivar Hansen udmærket godt ved – der er jo intet i det her, som kan overraske hr. Ivar Hansen, hvis han ellers har fulgt med, og det tyder alt på han har – så er det jo ganske enkelt, fordi vi er forbavset over, at regeringen ikke for længst har gjort noget. Netop fordi der ikke er noget nyt i det, er vi forbavset over, at regeringen intet som helst har foretaget sig.

Med hensyn til det midlertidige sikkerhedspolitiske udvalg her i folketinget vil jeg gerne sige, at vi fra starten har gjort opmærksom på, at dette udvalgsarbejde selvfølgelig ikke kan medføre, at vi ikke skulle kunne diskutere sikkerhedspolitik i folketingssalen. Det ville da være en fuldstændig fantastisk situation, at landets parlament ikke offentligt skulle kunne diskutere aktuelle dybt alvorlige sikkerhedspolitiske problemer, men at de blot skulle henvises til et lukket udvalg. Det vil vi ikke være med til.

Thoft (SF):

Jeg synes, det er en underlig spøgelsesagtig debat, som vi får her. Jeg synes, hr. Ivar Hansens indlæg var et udmærket eksempel på det spøgelsesagtige i denne debat, for når

man ikke vil snakke om det, som tingene handler om, nemlig hvilken suverænitæt Danmark har på atomvåbenområdet, så kan man altid snakke om Dyvigudvalget eller Østergaardudvalget og skælde socialdemokraterne lidt ud eller gøre noget andet. Hvis man sætter sig ned og analyserer hr. Ivar Hansens tale, så handler den ikke om det, det hele drejer sig om. Debatten foregår efter min opfattelse på et aldeles uærligt grundlag, for virkeligheden er jo, at Danmark ingen som helst muligheder har for at forhindre, at de allierede styrker ankommer med de atomvåben, som de medbringer som standardudrustning, og at USA naturligvis agter at anvende disse helt på tværs af, hvad – i amerikansk forstand – ubetydelige danske myndigheder ellers måtte mene. Det er prisen, når musen går i seng med elefanten, så sker det altså på elefantens betingelser. Sådan er virkeligheden, og det mener jeg man burde indrømme, og herefter kunne debatten så stå om det, som jeg synes debatten burde stå om, nemlig: vil folketinget godkende denne virkelighed, eller vil vi have den lavet om?

Regeringspartierne tør altså ikke tage debatten på det reelle grundlag, for de ved godt, at der ikke i befolkningen er flertal for at overlade disse afgørende krisepolitiske beslutninger til NATO, sådan som man i realiteten har gjort det. Igennem Danmarks godkendelse af NATOs strategi – igennem deltagelse i NATOs atomplanlægningsgruppe, hvor vi jo har siddet med ved forhandlingsbordet, hvor danske repræsentanter er blevet orienteret om planlægning, og hvor disse repræsentanter har tiet og samtykket – er jo realiteten, at man arbejder med en planlægning, hvor toget allerede er kørt på forhånd, og hvor de militære planlæggere overhovedet aldrig nogen sinde havde tænkt sig, at politikere, at folketingets flertal skulle inddrages.

Formelt er det sådan, at en beslutning om brug af atomvåben i NATO skal tages i rådet, men forudsætningen er, som det hedder i 1962-retningslinjerne fra Athen, at tiden og omstændighederne tillader konsultationer. Men er der nogen, der er så naive at tro, at tredje verdenskrig udbryster efter, at de vestlige landes politiske ledere har været samlet i Bruxelles for at diskutere, om der nu skal anvendes atomvåben eller ej? Tiden og omstændighederne vil naturligvis aldrig tillade

[Thoft]

det, og det er også det, alle de militære planlæggere arbejder med.

Vi har igennem COB-flyforstærkningsaftalen autoriseret USA til at anvende danske flyvepladser i perioder med krise og krig, som det hedder i aftalens § 1. Nu ved jeg godt, at forsvarsministeren har meget travlt med at fortælle, at autoriseret ikke betyder autoriseret, men hvad det så betyder, det har vi jo ikke kunnet få at vide. Og vi ved, at man i en tilføjelse den 7. juni 1977 har overladt det til US Air Force at beslutte, hvilke styrker, herunder også styrker med atomvåben, der i en forstærket situation skal ankomme. Det er virkeligheden. Når forsvarsministeren derfor fastslår, at de konsultationsprocedurer, der gælder, er tophemmelige, så er vi inde på det totale humbug. Det er altså sådan, at det folketings, som skal beslutte omkring disse procedurer, det folketings, som har bedt om oplysninger om disse procedurer, får ministerens svar: det er desværre tophemmeligt, og det kan vi ikke i detaljer redegøre for. Jeg synes, vi på dette punkt nærmer os helt Kafkaske tilstande, og jeg synes ikke, folketingets flertal skal finde sig i, at ministeren bare siger: jeg beklager, det kan jeg ikke svare på, det er tophemmeligt.

Skiftende danske regeringer har, siger ministeren, fundet det, der sker, forfatningsmæssigt rigtigt. Ja, det kan da godt være, at det er sket i 1962 eller i 1965, og det kan da også godt være, at forsvarsministeren i sin regering har fået godkendt retningslinjerne i 1986. Men det var da så rimeligt at fremlægge dem for folketinget, så tinget kan tage stilling til disse ting, og det er det, vi har bedt ministeren om.

Jeg vil godt fortsætte med at sige, at en af måderne at komme videre i denne sag på er at komme i gang med debatten om den atomvåbenfri zone. Folketinget har gentagne gange pålagt regeringen at gøre noget ved den her sag, men det er jo her, ligesom det er på alle andre sikkerhedspolitiske områder, at folketinget vedtager, at regeringen skal gøre noget, og næste gang vedtager vi, at regeringen aktivt skal gøre noget, og den rører stadig væk ikke en finger. Derfor er det vigtigt, at man vedtager præcis, hvad det er, regeringen skal gøre. Jeg synes, at også det forslag, som hr. Lasse Budtz har fremsat, er helt fint

på det her område; nu pålægges det regeringen at nedsætte et sådant udvalg.

Men jeg mener også, at folketingets flertal må lære heraf. Det er altså ikke nok med diffuse, uforpligtende vedtagelser, for det gør regeringen ikke noget ved. Vi er nødt til at være præcise og specificerede i vores vedtagelser, for ellers sker der ikke noget.

Hr. Lasse Budtz mente, at SF og VS i denne forespørgselsdebat måske nok har fat i noget vigtigt, men alligevel ikke i det rigtige hjørne. Vi skulle i stedet for beskæftige os med noget, som også er vigtigt, nemlig prøvestoptraktaten i forbindelse med Sovjetunionens ensidige stop og amerikanernes fortsatte prøvesprængninger. Jeg er enig med hr. Lasse Budtz i, at det er vigtigt; men det er, som om hr. Lasse Budtz og verdenspressen i Danmark og omegn ikke rigtig har opdaget, at SF og VS har anmeldt en forespørgsel om dette emne allerede i februar, og at det på grund af EF-pakke, påskepakke og andet ikke har været muligt at sætte den på folketingets dagsorden før den 24. april 1986. Det beklager vi, men sådan er virkeligheden altså også.

Endelig vil jeg tage stilling til den socialdemokratiske dagsorden, som jeg egentlig er ganske tilfreds med. Folketinget fastslår nu, hvis dagsordenen bliver vedtaget – og det mener jeg da, når jeg ser på det politiske spektrum, der kunne være gode muligheder for – at tilførsel af atomvåben til dansk område altid forudsætter folketingets forudgående godkendelse. Jeg forstår også, at hr. Houe er enig i, at denne godkendelse forud kan fastslå, at forstærkningerne først kunne ankomme efter, at folketinget havde tilkaldt disse. Altså: der må ske en forudgående godkendelse.

Vi betragter det som en vigtig skærpelse i forhold til beslutningen i november 1984, hvori folketinget fastslog, at regeringen i alle internationale organisationer skulle arbejde aktivt for, at Danmark forbliver atomvåbenfrit i freds-, krise- og krigstid.

Når vi kombinerer den nuværende ordlyd med vedtagelsen fra november 1984, danner det et klart mønster. De militære planlæggere må nu gå i gang med at ændre på de dåseplaner og det øvelsesmønster, som hidtil har været gældende, og hvor tilførsel af atomvåben til Danmark i krisesituationer har været antaget som en selvfølgelighed, for der er

[Thoft]

ikke flertal i folketinget for at tilkalde disse atomvåben, som de militære planlæggere går ud fra ankommer i en krisesituation. De militære planlæggere må altså i gang med at ændre på øvelsesmønsteret og ændre på planlægningen, og det betragter vi som meget vigtigt at få fastslået.

Ligeledes må man i Baltaphovedkvarteret i gang med at ændre øvelsesmønsteret. Jeg kunne godt have tænkt mig, at Danmark, sådan som det også fremgik af SFs og VS' dagsorden, sagde klart fra, når det gælder muligheden for førstebrug af atomvåben fra dansk jord, men i og med at det nu fastslås, at tilførsel af atomvåben forudsætter folketings forudgående godkendelse – en godkendelse, som vi altså godt ved der ikke er flertal for – kan førstebrug af atomvåben jo ikke ske fra dansk territorium, og derfor kan vi godt leve med, at den del går ud.

SF har altså ingen problemer med at stemme for den socialdemokratiske dagsorden. Vi synes, det er et godt og et vigtigt skridt i retning af en skærpende af dansk atompolitik. Jeg synes, det er vigtigt at fastslå, at suveræniteten med hensyn til om der skal anvendes atomvåben fra eller på dansk område, ligger i det danske folketings, og jeg er meget tryk, når jeg ved, at det er sådan, fordi der i folketingset ikke er det nødvendige flertal herfor.

Stinus (RV):

Spørgsmål, der ligner emnet for debatten i dag, har været drøftet flere gange før, både med udenrigsministeren og med forsvarsministeren som i dag.

Når det radikale venstre er glad for denne nye lejlighed til at diskutere spørgsmålet, er det, fordi vi ikke er tilfredse med de svar, regeringen hidtil har givet, og heller ikke med det svar, forsvarsministeren har givet i dag.

Forespørgslen tager denne gang sit udgangspunkt i den tænkte situation, at atomvåben allerede er placeret i Danmark, og spørger så: har Danmark mulighed for at modsætte sig brug af disse atomvåben?

I modsætning til, hvad forsvarsministeren har svaret her i dag, vil mit svar reelt være nej, og sandsynligvis bliver vi i givet fald slet ikke spurgt. Derfor er det af afgørende betydning, at atomvåben ikke bliver placeret i Danmark, ikke under nogen forhold, hver-

ken i freds-, krise- eller krigstid. Den bedste garanti imod dette er ikke, hvad folketingset vedtager her i dag, men afspænding og nedrustning, i særdeleshed på atomvåbnenes områder. Derfor er det afgørende, hvilken rolle Danmark kan spille på disse områder.

På et tidspunkt, hvor der måske er et bedre forhandlingsklima på vej, er det oprørende, at Danmarks store allierede inden for NATO, USA, genoptager atomprøvesprængningerne. Det eneste sikre resultat er, at det bedre forhandlingsklima, som måske var på vej, spoles. Det får vi lejlighed til at drøfte senere på måneden.

Tilbage til det konkrete: atomvåben på dansk territorium og brugen af disse. I en debat den 15. marts 1984 slog forsvarsministeren fast, at der ikke er hindringer af juridisk karakter for, at Danmark siger nej til atomvåben på sit territorium i krigs-, krise- og fredstid, og allerede den 10. november 1983 slog forsvarsministeren i en lignende debat fast, at overførsel af allierede styrker med atombevæbning til Danmark ikke kan ske uden regeringens og folketings accept.

Formelt er det sikkert rigtigt, at regeringens og folketings accept er afgørende, men hvis vi forestiller os en egentlig krigssituation, må man nok regne med, at folketings medvirken i beslutningsprocessen er ret illusorisk. Så kan man som hr. Thoft ved en tidligere lejlighed spørge: hvornår vil folketingset blive inddraget? Når krigen er forbi?

Det radikale venstre ønsker ikke at overdrage retten til at acceptere atomvåben på dansk territorium på noget tidspunkt til nogen regering, og vi ønsker ikke at overdrage retten til at bruge sådanne atomvåben hverken til regeringen eller til andre.

Med den nuværende danske atomvåbenpolitik må man nok anse det for mest sandsynligt, at spørgsmålet om atomvåben kan blive aktuelt i forbindelse med dette undefinerbare begreb: krisetid. Og netop fordi udtrykket ikke kan defineres klart, er det farligt. Hvem bestemmer, at nu er det krisetid? Gør den siddende regering? Gør NATO? Og hvis det sidste er tilfældet, træder Saceurs forstærkningsplan da i kraft? Vi må skønne, at svaret på dette spørgsmål er ja. Det betyder, at en dansk regering, eventuelt med folketings accept, i løbet af meget kort tid formelt skal tage stilling til, om Danmark øn-

[Stinus]

sker at modtage forstærkninger, og om disse forstærkninger må medføre atomvåben.

Diskussionen i dag drejer sig ikke om forstærkninger, men om brug af atomvåben på dansk territorium. Lad os tænke os den situation, at regeringen i den besluttede krisesituation konstaterer, at et flertal i folketinget ikke ønsker atomvåben på dansk jord. Dette meddeles NATO midt i krisesituationen, og herefter sker der enten det, at NATO-forstærkningerne udebliver med det resultat, at nordflanken set med NATO-øjne ligger åben, eller at en alternativ forstærkningsplan, altså tilførsel af forstærkninger uden atomvåben, træder i kraft.

Jeg forventer ikke, at forsvarsministeren kan eller vil svare mig, hvis jeg nu stiller spørgsmålet: eksisterer der en sådan alternativ forstærkningsplan for Danmark, og hvad går den ud på? Derfor stiller jeg ikke spørgsmålet, men lad mig lege lidt med tanken.

Allerede i november 1983 blev det oplyst, at det integrerede forsvar inden for NATO, de strategiske principper og de konkrete operationsplaner er snævert forbundne med hinanden, og med lidt andre ord understregede forsvarsministeren det i debatten den 15. marts 1984. NATO har ikke en særskilt atomstrategi, sagde forsvarsministeren også.

Tingene hænger altså sammen, og det betyder, at hvis Danmark siger nej til at modtage forstærkninger udrustet med atomvåben, piller vi ved operationsplanerne midt i en krisesituation. Går det an? Kan vi gøre det? Igen: formelt og juridisk ja, men den pression, vi i en sådan situation vil blive udsat for, er enorm.

Forsvarsministeren sagde også i debatten den 15. marts 1984, at en udvidelse af det danske forbehold med hensyn til atomvåben på dansk jord til utvetydigt og absolut at dække hele kriseperioden frem til et egentligt krigsudbrud ville blive vurderet stærkt kritisk af vore alliancepartnere, og at en eventuel dansk beslutning om på forhånd at sige nej til atomvåben på dansk jord også i krigstilfælde ville være et skridt i afgørende modstrid med NATOs strategi.

I en debat om samme emne den 1. november 1984 sagde udenrigsministeren, at et ensidigt og fuldstændigt dansk forhåndsafkald på atomvåben ville betyde, at de allierede styrker i Danmark ikke kunne operere efter

det samme strategiske koncept som andre steder i alliancen.

På denne baggrund er jeg faktisk nødt til at stille forsvarsministeren det hypotetiske spørgsmål: hvad nu hvis en regering og et folketingsflertal i en krise- eller krigssituation modstår pressionen og siger nej til forstærkninger med atomvåben eller siger nej til brug af atomvåben, som måtte være placeret i Danmark? Ville et sådant nej da ikke være værre end et nej i dag, som dog giver mulighed for at udarbejde operationsplaner for Danmark, som ikke omfatter brug af atomvåben? Eller kan det tænkes, at NATO i en sådan tilspidset situation simpelt hen ikke vil respektere et dansk nej af hensyn til den fælles strategi og de udarbejdede operationsplaner og lader en dansk regering dette vide? Hvad kunne en dansk regering da gøre? Protestere? Påberåbe sig hjælp fra FN eller Warszawapagten?

På denne baggrund er det magtpåliggende for det radikale venstre, at vi siger fra i fredstid, når det drejer sig om atomvåben på dansk jord under alle forhold, således at NATOs operationsplaner for Danmark allerede i fredstid bliver udarbejdet under hensyntagen hertil.

Når spørgsmålet optager det radikale venstre, hænger det sammen med ønsket om at gøre Norden til en atomvåbenfri zone. Dette er ikke kædet sammen med et ønske om at forlade NATO-samarbejdet, og netop derfor bør NATOs strategi for det nordiske område bringes i overensstemmelse med principperne for en sådan atomvåbenfri zone i Norden inklusive Danmark.

Det radikale venstre vil kunne stemme for begge de fremsatte forslag om motiveret dagsorden, selv om vi er enige med hr. Lasse Budtz i, at der er overflødige elementer i det af hr. Albrechtsen stillede forslag.

Bollmann (CD):

Jeg vil gerne på CDs vegne sige, at jeg synes, ministeren har givet et meget fyldigt svar på forespørgslen, ikke mindst på baggrund af, at der egentlig kun er tale om en gentagelse af svar, som tidligere er givet.

Det, vi hæfter os ved i CD, er, at spørgerne igen og igen, snart på én måde, snart på en anden, forsøger at så mistillid til vort NATO-medlemskab.

[Bollmann]

Jeg vil gerne understrege ved denne lejlighed – jeg ved, det er en gentagelse, men der er åbenbart behov for gentagelser i denne forbindelse – at for CD må enhver debat om sikkerhed og forsvar tage udgangspunkt netop i den kendsgerning, at der her i landet er et stort flertal, der ønsker NATO-medlemskabet fortsat, og hvis jeg har forstået hr. Lasse Budtz rigtigt, er der også stadig væk her i folketinget et flertal for dette medlemskab.

Jeg synes også, man skal gentage, at NATO-samarbejdet baserer sig på forsvarssamarbejde, og at det faktisk har opfyldt sit formål i efterhånden mange år.

Nu er det jo sådan, at selve forespørgslen baserer sig delvis på klassificeret stof, men det respekterer forespørgerne vel heller ikke. Jeg kunne have lyst til at spørge direkte, om man overhovedet respekterer eller accepterer, at noget, der vedrører landets sikkerhed, kan være klassificeret. Hvis svaret herpå er nej, må det være meget let for socialdemokratiet at forholde sig til forespørgslen. Jeg kan i hvert fald ikke forestille mig, at det kan tilslutte sig en sådan holdning. Men hvis svaret er ja, at man respekterer det, så må forespørgerne ligesom vi andre være godt tilfredse med ministerens svar, fordi det klart fremgår, at de procedurer, der anvendes, er dem, man har kendt i 20 år, og som har været accepteret af regeringer siden da.

Når dertil kommer, at en eventuel beslutning om modtagelse af atomvåben – det er jo slået fast også af ministeren – skal godkendes her i tinget, synes jeg, at der er endnu mere grund til at sige, at denne forespørgsel er overflødig. Hvis nogen taler om spøgelsesdebat her i dag, kan det muligvis skyldes forespørgerne.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Det er et svar til CDs ordfører.

Selvfølgelig respekterer vi, at der kan være ting og sager, som er uegnet til offentliggørelse, men vi respekterer ikke, at folketingets forsvarsudvalg ikke er i stand til at få viden om så simple ting, som der her er tale om. Hvem er det, der afgør disse ting? Er det folketinget, der afgør, om der kan tilføres atomvåben? Er det amerikanerne, der afgør

det? Det er da ikke noget, der behøver at være klassificeret.

Vi kritiserer hver eneste gang forsvarsministeren, fordi han for at dække sit bagland og for at undgå den offentlige debat klassificerer ting og sager. Vi har også kritiseret i folketingets forsvarsudvalg, at man helt urimeligt klassificerer alt muligt, ikke for at hemmeligholde det af hensyn til russerne, men for at forhindre den offentlige debat i Danmark om disse ting, og det er uacceptabelt. Jeg mener, at der overhovedet ingen grund er til, at de ting, som forsvarsministeren i dag har sagt er klassificeret, skulle være det.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg må sige til hr. Bollmann, at det er et meget vanskeligt spørgsmål, om der i NATO kunne tænkes at forefindes oplysninger, som burde være hemmelige. Det er et spørgsmål, jeg ifølge sagens natur ikke kan besvare, for jeg kender ikke de oplysninger, som i givet fald måtte kunne berettige til hemmeligholdelse. Hr. Bollmann kunne måske give mig nogle eksempler, for jeg kan ikke selv komme på ting, som efter min opfattelse burde hemmeligholdes. Nævn eksemplerne, så skal jeg svare på det!

Det, jeg i hvert fald ved der ikke skal hemmeligholdes, er, om folketinget skal kunne opretholde sin suverænitet, når det gælder brug og stationering af atomvåben.

Det, vi egentlig i dag kræver af regeringen, er, at man dog i det mindste er lige så åben over for det danske parlament, som den amerikanske regering er over for det amerikanske parlament, over for Senatet og Repræsentanternes Hus. Større åbenhed forlanger vi i første omgang ikke i dag. Vi kunne jo spørge regeringen, om man er indstillet på at være lige så åben over for folketinget, som den ekstremt højreorienterede amerikanske regering er det over for den amerikanske kongres. Det ville vi i første omgang anse for at være et stort fremskridt, og hvis vi så kunne enes om, at det skulle være udgangspunktet for, hvad vi må få at vide i dag, var noget dog nået.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

[Inger Stilling Pedersen]

Kristeligt folkeparti vil gerne starte med at sige forsvarsministeren tak for indlægget. Vi synes, det var et godt og præcist svar.

Jeg har en bemærkning til de, jeg ved ikke, om man kan kalde dem synlige, måske fungerende forsvarsministre, hr. Thoft og hr. Albrechtsen, som ikke forsømmer nogen lejlighed til at informere os om, hvordan vi burde ordne dette. Det kunne være meget morsomt, men jeg ønsker, at det aldrig vil ske, at én af dem skulle blive forsvarsminister. Så kunne det godt være, at man kom i den situation, hvor man også måtte sige, at der var ting, man ikke kunne sige heroppefra.

Jeg synes, det er dejligt, at vi uanset skiftende regeringer, også socialdemokratiske regeringer, har haft et bredt flertal i folketinget om vores forsvar. Vi kan sagtens stå her og sige, at nu skal folketinget bestemme, og hr. Thoft siger, at der ikke er flertal for det. Jeg håber da ikke, at der bliver krig sådan lige med det samme, men man ved jo aldrig, hvordan folketingsflertallet ser ud om fem eller ti år eller længere ude i fremtiden.

Jeg er helt enig med den radikale ordfører i, at det, der er væsentligt for os, er at arbejde på, at der aldrig nogen sinde opstår en situation, hvor der bliver brug for dette, altså at Danmark og den danske regering til stadihed arbejder internationalt for afspænding, at man lægger stort pres på, hvor man overhovedet kan komme til det, for at vi kan få ikke mindst atomvåbnene helt væk. Det lyder besnærende, når vi i Danmark taler om, hvor meget vi vil gøre. Selvfølgelig skal vi gøre vort til, hvor vi kan, at presse på, men vi er kun en lille bitte del, bare ca. 5 millioner, af den store verden, så vi må endelig ikke tro, at vi kan klare det hele selv. Men vi har altså nogle muligheder for at være med i noget samarbejde.

Kristeligt folkeparti lægger meget stor vægt på vores NATO-samarbejde, og det tror og ved jeg at også en meget stor del af den danske befolkning gør. Jeg tror ikke, vi har nogen som helst chance for at klare os uden for NATO. Det betyder ikke, at vi til enhver tid bare skal sige ja til alt, hvad der sker. Jeg tror, at dygtige forhandlere, til tider dygtige forsvarsministre, enten de er socialdemokratiske, eller de tilhører den nuværende regering, vil gøre deres til, at Danmarks synspunkter vinder frem. Det synes jeg vi har

haft god lejlighed til at konstatere, i hvert fald i den tid, hvor jeg selv har været med i folketinget. Derfor mener kristeligt folkeparti, at debatten i dag slet ikke behøvede at finde sted. Vi mener, at vi har gode muligheder, og at vi udnytter dem, så godt vi kan i øjeblikket.

Jeg skal ikke blande mig i atomdebatten – den kommer jo senere på måneden – hvordan man skulle reagere på det, men jeg vil i hvert fald på kristeligt folkepartis vegne slå fast, at atomvåben er så frygtelige, at alle kræfter bør sættes ind på, at de overhovedet ikke finder anvendelse, og her må vi internationalt gøre en stor indsats.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Det er en kort bemærkning til fru Inger Stilling Pedersen, som, tror jeg, ikke helt har forstået det, der var min pointe i første runde.

Når jeg lagde så stor vægt på, at der ikke er et flertal i det danske folketing, som vil tilkalde styrker medbringende atomvåben, så hænger det sammen med, at når vi har vedtaget den dagsorden, som efter alt at dømme bliver vedtaget i dag, så må den militære planlægning ændres. Den militære planlægning har altid forudsat, at det danske folketing siger ja, eller at det efterfølgende bliver indkaldt og efterfølgende godkender tingene. Det, der sker med vedtagelsen af dagsordenen i dag, er altså, at man bliver nødt til at ændre den militære planlægning, der hidtil har været gældende. Det synes jeg er væsentligt.

Når fru Inger Stilling Pedersen siger, det er vigtigt, at vi gør alt, hvad vi kan, for at forhindre atomkrig, og det er vi jo ikke uenige om, så vil jeg spørge fru Inger Stilling Pedersen, hvorledes kristeligt folkeparti stiller sig til sådan noget som stop for prøvesprængninger, til sådan noget som nej til førstegangsbrug. Når vi har diskuteret disse ting i folketingssalen, har kristeligt folkeparti aldrig været med, men altid hængt så meget sammen med regeringen og NATO, at det har været svært at se, om der overhovedet har været forskel på kristeligt folkeparti og de mest højreorienterede høje her i folketinget.

[Thoft]

Når nu kristeligt folkeparti siger, at man ikke altid skal rette sig efter NATO, at man ikke altid skal følge NATO, så vil jeg spørge: ja men har kristeligt folkeparti da ikke altid gjort det? Kan kristeligt folkeparti give os bare ét eksempel på, at vi ikke skal følge NATO?

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Jeg sagde ikke, at vi ikke altid skal. Jeg sagde: man har lov til at. Enten det har været en socialdemokratisk forsvarsminister, eller det er regeringens forsvarsminister i øjeblikket, tror jeg, at de gør, hvad de overhovedet kan, for at få Danmarks synspunkter frem.

Selv om jeg ikke er militærekspert – det er der nok nogle herinde der er meget klogere på – tror jeg, at man har forskellige alternative planer, både med og uden atomvåben.

Jeg tror ikke, at der er én eneste herinde, hverken fra kristeligt folkeparti eller fra andre partier, der går ind for førstegangsb brug af atomvåben. Man vender det hele på hovedet i SF, sådan at det kommer til at tage sig ud, som om det alene er SF, der absolut ikke vil have det. Jeg tror, at alle uanset partifarve ikke ønsker, at vi skal bruge atomvåben i Danmark. Men vi kan komme i nogle situationer, hvor vi måske ikke får lejlighed eller tid til at reagere, det er rigtigt; derfor kan vi da godt sidde og diskutere det her. Det, der er det primære for os, er at få atomvåbnene afskaffet, så de overhovedet ikke eksisterer.

(Kort bemærkning).

Thoft (SF):

Min bemærkning skal denne gang være meget kort.

Førstegangsb brug af atomvåben, siger fru Inger Stilling Pedersen, er der da ikke nogen der går ind for. Vi har i hvert fald ikke her i folketingset kunnet få kristeligt folkeparti eller regeringspartierne til at tage klar afstand fra førstegangsb brug af atomvåben fra eller på dansk område. Hvis man mener det, fru Inger Stilling Pedersen siger, burde man slutte sig til de dagsordensforslag, SF og VS og også socialdemokratiet har fremsat på dette område. Men dér er kristeligt folkeparti jo ikke med.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Det er ikke altid nødvendigt at markere sig, sådan som SF gør. Kristeligt folkeparti ved – det gælder dermed også regeringen, og det gælder langt ind i socialdemokratiet og i de fleste andre partier – at der ligger nogle planer, og man ved, at der kan ligge en afskrækkende virkning i, at man har disse våben. Men vi ønsker ikke, at de nogen sinde skal anvendes. Det er, som om SF og VS stirrer sig blinde på dette i stedet for at sige: ja men det er kun en lille del; den store del ligger uden for Danmark; internationalt skal vi gøre alt, hvad vi overhovedet kan, for at få atomvåbnene afskaffet.

Poulsgaard (FP):

Fru Inger Stilling Pedersen havde sådan et fromt ønske: hun ønskede, at vi aldrig nogen sinde fik en SFer eller en VSer som forsvarsminister. Det skal fru en nu ikke være så sikker på. Det kunne meget vel ske, at vi fik en SFer som forsvarsminister en skønne dag, for de arbejder jo godt, og de arbejder også farligt.

Jeg tænker på: hvem gavner denne debat? Hvad er det, man vil med denne debat? Er det den frygt, der er i forvejen, man vil forøge? Er man ikke tilfreds med, at 83 pct. af de danske skolebørn har frygten for atomfaren som den største frygt? Den frygter de mere, end at deres far og mor skal dø. Derimod er det kun 12 pct. af børnene i Rusland, der frygter den, og 33 pct. i USA. 83 pct. af de danske skolebørn nærer en sådan frygt. Det er en fuldstændig ubegrundet frygt, for vi har aldrig nogen sinde været så langt fra en atomkrig, som vi er i dag. Det er ikke SFs skyld, men det er fakta, det har vi aldrig nogen sinde været. Man spreder frygt, sår frygt, sår tvivl, og i fortvivlelse stemmer de mennesker på SF engang, for de tror, det er store fredseagle. Ja, det er at sætte ræven til at vogte gæs.

Vi hørte noget af det samme her i dag, hvor hr. Lasse Budtz sagde, at desværre må vi frygte, at der kommer en ny prøvesprængning i USA, måske allerede i den kommende weekend. Ja men der er da ingen, der kan lide atombomber. Der er da ingen, der kan lide de prøvesprængninger – så måtte man da næsten være idiot.

[Poulsgaard]

Hvad er forskellen mellem de diktaturstater, vi har atomvåben for, og de stater, hvis ærinde man bevidst eller ubevidst går herinde? I Sovjetunionen ville man aldrig nogen sinde få at vide, at de ville sprænge en bombe. De ville sprænge den, og så kunne man få det at vide bagefter, hvis det passede de herrer at offentliggøre det. I Vesten ved vi, at vi kan diskutere det i fuld åbenhed. Det er forskellen. Men desværre er der flere og flere, der hopper på den limpind fra SF, så derfor kan det godt ske, at vi engang får en forsvarsminister fra SF.

Vi kan selvfølgelig ikke deltage i dette pladder her, for er der nogen fornuftige mennesker, der tror, at det betyder en døjt, hvad Danmarks folketing vedtager i dag, en fredelig april dag i det Herrens år 1986? Hvis ulykken skulle ske, hvis krigen var brudt ud og der var brugt atomvåben på begge sider og vi skønnede, det var nødvendigt at fortsætte med atomvåben, tror man så, at der var nogle, der ville tage hensyn til, hvad det danske folketing har bestemt den 3. april 1986? Selvfølgelig ville de ikke det.

Derfor er det simpelt hen det største tids-spilde, og det kan ærgre mig grænseløst – lad dog de røde lege i sandkassen – at andre partier seriøst går ind i debatten, og at vi den ene gang efter den anden lader os drive rundt i manegen af dem, så vi sår en frygt, der er fuldstændig ubegrundet.

Forsvarsministeren (Engell):

Der har i den første runde været rejst forskellige spørgsmål, som jeg skal forsøge at besvare. Jeg kan dog ikke her til indledning undlade en stilfærdig bemærkning om, at det er lidt forunderligt, at vi har denne debat i dag på grundlag af en rapport, der jo, som hr. Albrechtsen også selv nævnte det, er ikke mindre end 11 år gammel. Men man kan i hvert fald sige: bedre sent end aldrig!

Det er en debat, som har været præget af mange hypoteser, mange hypotetiske situationer, som alle skal ses på baggrund af den dybt alvorlige situation, det på alle måder ville være, såfremt vi bevægede os frem mod atomragnarok. Jeg behøver ikke at sige, hvilke følelser vi også i regeringspartierne nærer i forhold til atomvåbnene.

Jeg vil godt på baggrund af de indledende spørgsmål, der har været, prøve at sammen-

fatte, hvad der er Danmarks muligheder for at bestemme over anvendelsen af atomvåben.

Det er for det første klart, som jeg også var inde på det i min indledning, at selve tilførslen af allierede atomvåben til dansk område kun kan ske med dansk samtykke. Det er med andre ord en afgørelse, der hviler på regering og folketing. Danmark vil i den forbindelse kunne betinge sig, under hvilke omstændigheder de pågældende våben skal kunne anvendes, eller i alle tilfælde kunne fastlægge nogle ydre rammer for en eventuel anvendelse.

Ydermere ligger det som sagt i selve NATO-systemet, at enhedskommandoen er forpligtet til at indhente værtslandets samtykke til militære skridt, som jeg sagde, af vital betydning for det land, og hertil hører helt indlysende brugen af atomvåben.

For det andet vil NATOs konsultationsapparat bevirke, at en anvendelse på eller fra dansk område under alle omstændigheder ville føre til, at danske synspunkter ville blive tillagt en helt særlig vægt i drøftelserne. Hertil kommer, at anvendelsen skal være i overensstemmelse med de aftaler, der er indgået ved våbnenes tilførsel til dansk territorium. At konsultationer i denne situation helt skulle blive udeladt, er meget lidt tænkeligt, eftersom våbnenes tilførsel forudsætter, at det drejer sig om en gradvis eskalerende krise eller krigssituation. Så derfor må jeg konkludere, at Danmark faktisk vil være i stand til at bevare sin rådighedsret over dansk territorium i en krigssituation. Det måtte det da være, indtil katastrofen blev total.

Når jeg i øvrigt har hørt på først og fremmest hr. Albrechtsens, men også hr. Thofts indlæg og har læst de artikler om det spørgsmål, som hr. Albrechtsen har beriget en række aviser med i den sidste periode, så forekommer det mig unægtelig, at den kongresrapport, der som sagt er udgangspunktet for debatten, og som hr. Albrechtsen jo støtter sig til, har hr. Albrechtsen i allerhøjeste grad behandlet selektivt, med andre ord taget passager og afsnit ud af den, som nu passede i hr. Albrechtsens argumentation, men derved unægtelig også overset ting af væsentlig betydning.

Jeg vil da godt pege på – for jeg har også benyttet lejligheden til at genopfriske læsningen af det hæfte fra Kongressen, der er tale om – at det helt klart fremgår af den erklæ-

[Forsvarsministeren]

ring fra den tidligere amerikanske forsvarsminister Schlesinger, som altså gengives i rapporten, at også amerikanerne opfatter konsultationer som den altovervejende hovedregel og som en forudsætning for solidariteten i alliancen og den fælles sikkerhed. Det er det, som Schlesinger siger.

Jeg skal ikke sige meget til hr. Lasse Budtz. Hr. Lasse Budtz betonede i sit indlæg også spørgsmålet om atomprøvesprængningerne. Nu er det jo sådan, at der som bekendt og som også nævnt af hr. Lasse Budtz er berammet en debat herinde i folketinget i slutningen af måneden, og derfor skal jeg ikke tage hul på den diskussion. Jeg vil dog minde om, at regeringen klart har udtalt sin beklagelse af, at det ikke er lykkedes for USA og Sovjet at indgå en forpligtende aftale om stop for disse atomprøvesprængninger, og samtidig helt klart har henstillet til begge parter snarest at nå en løsning på problemerne. Jeg vil også minde om, at det også var, hvad jeg selv gav udtryk for på det møde, der var for nylig i NATOs atomplanlægningsgruppe i Würzburg, hvor jeg også mindede om den holdning, vi har indtaget i FN.

Så skal jeg sige til hr. Stinus, der bragte spørgsmålet om alternative forstærkningsplaner, sådan forstod jeg det, ind i billedet, at sådan som hr. Stinus omtaler dem, har jeg ikke noget kendskab til, at sådanne skulle foreligge, eller at der altså skulle være tale om planer, som opererer på tværs af de parlamentariske beslutninger her i folketinget.

Hr. Stinus var så venlig at minde om tidligere udtalelser, som jeg er kommet med under de efterhånden talrige debatter, vi har haft herinde i den nukleare studiekreds, og det var jeg da så glad for. Jeg vil da også vedkende mig udtalelsen om, at NATO ikke har en særlig atomstrategi, men at alliancen har en samlet strategi, der forudsætter troværdighed på alle militære niveauer. Det er der sådan set ikke noget nyt i, det er strategien omkring det fleksible svar.

Men hvad jeg synes er fantastisk vigtigt i den sammenhæng, er det forhold, at netop troværdigheden på alle niveauer er en forudsætning for, at alliancen bevarer sin troværdighed, og jo bedre og jo mere troværdigt et konventionelt forsvar vi har, des mindre afhængige vil vi være af atomvåbnene, og dermed vil vi gøre den diskussion, som vi har her, endnu mere hypotetisk. Sagt med andre

ord: jo bedre konventionelt forsvar vi har, des højere atomtærskel. Det må vel være synspunktet.

Så skal jeg henvende mig til hr. Thoft – hr. Albrechtsen var også lidt inde på det – der bragte spørgsmålet om flyforstærkningsaftalerne ind i billedet. Som sædvanlig havde hr. Albrechtsen også i denne sammenhæng kun læst halvdelen, eller i hvert fald viderebragte han kun halvdelen af det, som er indeholdt i det materiale, jeg har offentliggjort for folketingets forsvarsudvalg. Det er nemlig sådan, at efter disse aftaler har det amerikanske flyvevåben kommando over sit personel, materiel, udrustning og forsyninger, men denne kompetence omfatter ikke den operative kommando, som jo er det afgørende for krigsmæssige operationer. Den operative kommando udøves gennem vedkommende NATO-kommando, altså de nationale kommandokanaler, og da der jo efter Saceurs forstærkningsplan, den såkaldte Rapid Reinforcement Plan, sker en overgang til NATO-kommando, fra det øjeblik forstærkninger er operationsklare i værtslandet, er det altså NATO-kommandolinjen, der er aktuel. Det siger jeg i relation til de udtalelser, der var fra hr. Thoft og hr. Albrechtsen.

Så hørte vi også hr. Thofts sædvanlige betragtninger om de vanskeligheder, der er ved at føre en sikkerhedspolitik og forsvarspolitik diskussion her i landet: lukketheden, at man aldrig kan få oplysninger osv. Jeg må endnu en gang stille mig undrende. Hvis man kigger rundt omkring på kloden, så tror jeg faktisk ikke, der er mange lande, hvor der hersker større åbenhed omkring disse forhold, og hvor man i øvrigt har så hyppige debatter om det som her i folketinget. Derfor må jeg sige, at jeg kan ikke vedkende mig hr. Thofts og hr. Albrechtsens betragtninger på det område. Nu kommer vi så tilbage til en af de diskussioner, vi også har haft tidligere vedrørende åbenheden og informationen om disse forhold, og jeg har også selv tidligere forpligtet mig til at vise så stor en grad af åbenhed som muligt, men vi har jo hensyn at tage. Vi har hensyn at tage både til vor egen sikkerhed og da naturligvis også til samarbejdet med vore allierede. Det siger sig selv, det turde være overflødigt at skulle nævne det.

Så vil jeg gerne til sidst kommentere de to dagsordener, der er foreslået.

[Forsvarsministeren]

Dagsordenen fra socialistisk folkeparti og VS må regeringen afvise. Den socialdemokratiske dagsorden har vi mere sympati for; den fastslår jo indledningsvis et forhold, som der er enighed om. Her er ingen ændring i forhold til hidtidig politik.

Når det gælder spørgsmålet om et udredningsarbejde i nordisk sammenhæng omkring den atomfrie zone, er det regeringens opfattelse, at vi ikke kan have noget imod, at man sagligt og seriøst beskæftiger sig med zonespørgsmålet. Det vil efter vores opfattelse måske også kunne bidrage til at klæde en række af de myter af, der hersker omkring denne zone. Men vi må stille os tvivlende over for værdien af forslaget, især da vi jo kender holdningen i de andre nordiske lande.

Jeg skal på den baggrund opfordre til, at man undlader at stemme til den socialdemokratiske dagsorden.

Albrechtsen (VS):

Jeg synes, der her i dag har været tale om en god debat. Det synes jeg af tre grunde.

For det første selvfølgelig fordi debatten ser ud til at ende med et virkelig godt resultat. Det er jo ikke uvæsentligt for bedømmelsen af en debat, og det socialdemokratiske dagsordensforslag er et godt forslag. Vi mener naturligvis, at vores eget er bedre, fordi det indeholder et punkt mere, som vi gerne havde set var med, men det, der er med i det socialdemokratiske forslag, er vi godt tilfredse med, og vi betragter det som et væsentligt fremskridt.

Så har debatten for det andet afdækket nogle meget væsentlige uenigheder her i folketinget, som jeg synes det er meget vigtigt at få diskuteret videre i den kommende tid, ikke mindst når hr. Ivar Hansen nu nævner, at man skal til at have færdiggjort arbejdet i det sikkerhedspolitiske udvalg. Der er jo konstateret den klare uenighed her i folketinget, at der faktisk er et flertal, som ikke kan acceptere, at Danmark på noget tidspunkt skulle forsvares ved hjælp af atomvåben, og så er der konstateret et mindretal, som faktisk ikke vil udelukke den mulighed. Det er, så vidt jeg kan bedømme det, en helt fundamental sikkerhedspolitisk brudflade.

Skulle jeg på den baggrund vurdere mulighederne for, at der kunne blive en saglig,

velbegrundet enighed i det sikkerhedspolitiske udvalg, så måtte min forudsigelse gå i retning af, at man ikke kan lave et forlig mellem partier, som mener, at Danmark kan forsvares med atomvåben, og så partier, som på det skarpeste må afvise, at den mulighed nogen sinde skulle kunne accepteres.

Jeg er ikke ked af, at den dybe uenighed i folketinget er blevet fastslået, for jeg tror, det er meget vigtigt, at den type uenighed også når ud til analyse og debat i befolkningen, for så tror jeg at de borgerlige partiers standpunkt vil tabe. Jeg tror nemlig, at der også i befolkningen er et helt klart flertal imod, at Danmark nogen sinde skulle forsvares med atomvåben.

Som tredje grund til, at det har været en god debat, vil jeg nævne, at vi dog i nogen grad har fået afklaret en række af de spørgsmål, som vi stillede. Det skyldes nu ikke forsvarsministerens indsats, er jeg nødt til at sige; sfinksen opretholder stort set uforstyrret af debattens gang sit uudgrundelige ansigtsudtryk og nægter at lade sig aftvinge sin gåde, frivilligt i hvert fald, men der kom nogle enkelte sprækker i stenansigtet.

Ministeren erkendte, at det var meget lidt tænkeligt, at konsultationer ville blive udeladt, men dermed erkender ministeren altså også, at det kan tænkes inden for retningslinjerne. Det har vi i dag fået bekræftet, og ale ne det, at det kan tænkes – så kan vi have forskellige opfattelser af, hvor stor risikoen er – er jo nok til fuldt ud at berettigg denne debat.

Så siger ministeren, at der også står i disse kongresrapporter – og det er jo rigtigt – at den amerikanske regering mener, at konsultationer skal være den altovervejende hovedregel. Ja vist, men altså en regel med undtagelser, en regel, som kunne føre til, at undtagelsen var den, der drejede sig om det danske territorium i en krisesituation.

Så er vi i hvert fald nået så langt, at ministeren har måttet bekræfte, at det, som var grundantagelsen for, at vi fandt det nødvendigt at rejse denne forespørgsel, nemlig at Danmark ikke har denne sikkerhed for sin atomsuverænit, var rigtigt. Det havde vi ret i. Desværre, vil jeg sige, for det havde da været godt, om ministeren havde kunnet påvise, at vi havde uret, men det havde vi altså ikke.

[Albrechtsen]

Derfor er det også godt, at det bliver fastslået med den dagsorden, der bliver vedtaget, at det flertal, der er i folketingssalen i dag – og jeg kan ikke forestille mig, at noget valg ville kunne ændre det flertal inden for en overskuelig tid – står fast på, at atomvåbnene ikke skal her til Danmark.

Så længe det flertal står fast og i en given situation også er rede til at sikre, at atomvåbnene rent faktisk ikke kommer, så vil problemet jo først opstå i det øjeblik, hvor USA krænker folkeretten – hr. Stinus var lidt inde på den problematik – og uanset det danske folkets og den danske stats suverænitet alligevel tager atomvåben ind på dansk jord, således som vi i flere tilfælde har haft meget velbegrundet mistanke om at det allerede finder sted. Jeg er derfor glad for, at det er blevet slået fast; jeg er glad for, at folketingsflertallet så klart har tilkendegivet den situation.

Lasse Budtz (S):

Jeg synes, almindelig høflighed byder mig at rette en varm tak til de partier, som har meddelt, at de vil slutte op bag socialdemokratiets dagsordensforslag, der således er sikret et betragteligt og vigtigt flertal. Flertallet er således på disse områder stadig intakt; det er vi meget glade for.

Jeg vil også rette en varm tak til forsvarsministeren, fordi forsvarsministeren så tydeligt tilkendegav, at det kunne være nyttigt at deltage i et opklaringsarbejde på nordisk basis, således at vi fik udvidet vores viden om spørgsmålene i forbindelse med oprettelse af Norden som atomvåbenfri zone. Forsvarsministerens holdning glædede mig så meget mere, som den var i klar modstrid med hr. Ivar Hansens holdning, så jeg takker.

Ivar Hansen (V):

Er der atomvåben i nogen af de nordiske lande? Nej, det er der ikke. Er der nogen af de nordiske lande, der har tilkendegivet, at de ønsker at få sådanne stationeret? Nej, det er der heller ikke. Ja men hvorfor så hele denne diskussion? Illusionsnummeret træder tydeligt frem.

Nå, men det, jeg ville gøre en bemærkning om, var, at hr. Lasse Butz forsøgte at antyde, at jeg skulle have sagt, at vi fra dansk side burde være følgagtige i alt, hvad der kom fra

NATO. Det er jeg ikke bekendt med at jeg skulle have sagt, men jeg forsømmer sjældent nogen lejlighed til ved disse debatter at slå fast, at hvis man er med i en alliance, så kræver det jo et mål af loyalitet. Det kræver, og det fordrer, at man inden for alliancens rammer drøfter sager af fælles interesse, og det krav til os mener jeg i øvrigt også tilsiger os, at det knap nok er rimeligt, at vi nu forsøger os med forskellige sikkerhedspolitiske fremstød i nordisk regie uden om hensynet til vores alliancefællesskab. Det mener jeg i og for sig er forkert at bevæge sig ud i. Det vil jeg meget gerne slå fast.

Så er denne debat i øvrigt forløbet helt sådan, som man kunne forudse fra starten, og jeg giver de ordførere helt ret, som har sagt, at debatten har været overflødig. Jeg må da komplimentere hr. Thoft og hr. Albrechtsen for, at det til en vis grad er lykkedes de to ærede medlemmer at give debatten et præg af, at vi nærmest befinder os på krigens rand, at vi nærmest står på randen af en situation, hvor der måske skulle stationeres atomvåben på dansk jord. Det er i grunden en ejendommelig situation, at vi har ført en debat gående ud på, at krigen og krisen stod uden for vores dør, hvor jo sandheden er, at NATO-alliancen nu siden 1949 ikke blot har sikret fred og frihed i Vesteuropa, men så sandelig også i høj grad har været en helt afgørende faktor for vor egen fred og vor egen frihed.

Også af den grund synes jeg, at debatten har haft et skævt forløb, og derfor vil jeg gerne her til afslutning sige, at det, sagen drejer sig om, jo dog er det, der stadig væk er det aktuelle, nemlig NATO-alliancens evne til at sikre fred og frihed i vores del af verden.

Jeg skal så yderligere sige til hr. Lasse Budtz: nej, jeg forestiller mig ikke, at sikkerhedspolitikken fremtidig skal aftales bag lukkede døre i et eller andet udvalg; det forestiller jeg mig såmænd ikke. Det har jo altid været sådan, at de partier i folketinget, der stod bag vores sikkerhedspolitik, med passende mellemrum i fællesskab stillede en forespørgsel til den siddende regering. Sådan skulle vi vel fortsætte. Jeg kan ikke lade være med at sige til hr. Lasse Budtz, at en af de ting, hr. Thoft og hr. Albrechtsen jo er sikre på at få ud af disse forespørgselsdebatter, er, at hr. Lasse Budtz hver gang kommer stik-

[Ivar Hansen]

kende med en eller anden dagsorden, som desværre, synes jeg, er med til at sprede usikkerheden yderligere, og det vil jeg gerne beklage.

Så skal jeg blot til slut sige på de fire regeringspartiers vegne, at vi selvfølgelig stemmer imod den af hr. Albrechtsen og hr. Thoft foreslåede dagsorden, og vi undlader at stemme til den dagsorden, som hr. Lasse Budtz har foreslået.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

I dette som i en række andre tilfælde har debatten om et atomvåbenspørgsmål givet socialdemokratiet en mulighed for at få vedtaget nogle synspunkter, vi finder væsentlige. I dette tilfælde har det givet os den mulighed at få fastslået, at der er et flertal i folketinget til fordel for nedsættelsen af en nordisk embedsmandsgruppe, der skal beskæftige sig med Norden som en atomvåbenfri zone.

Regeringen vidste godt i forvejen, at flertallet ønskede en sådan gruppes nedsættelse. Regeringen har intet foretaget sig i den forbindelse. Derfor fandt vi, at der i dette tilfælde var en ganske glimrende anledning til at få fastslået, hvor flertallet var. Hvis det skulle være det, hr. Thoft og hr. Albrechtsen ville fremkalde på deres partiers vegne, så kan socialdemokratiet kun være tilfreds, for her er et klart sammenfald af interesser.

Thoft (SF):

Jeg synes i høj grad, det har været en spørgelsesdebat. Jeg undrer mig, når forsvarsministeren starter sit indlæg i første runde med at sige, at det, vi har bedt om oplysning om, kan han ikke oplyse, for det er klassificeret, og fortsætter i næste runde med at sige, at vi jo i Danmark har en gevaldig åbenhed. Jeg har da været så åben i denne debat, siger forsvarsministeren, og i øvrigt har vi så mange debatter, og hr. Thoft og hr. Albrechtsen stiller så mange spørgsmål. Men hvad hjælper alle disse ting, når ikke vi får svar? Hvad hjælper det, at vi stiller mange spørgsmål, når ministeren ikke svarer på dem, men vi får at vide, at tingene er klassificerede? Det er jo det, hr. minister, der er problemet. Vi stiller spørgsmålene, men vi får ikke svarene. Det er da utilfredsstillende, at folketinget rejser en forespørgselsdebat, og så svarer for-

svarsministeren: det kan jeg ikke svare på, det er klassificeret.

Jeg synes, debatten herudover har delt sig i to niveauer. Hr. Ivar Hansen og hr. Pouls-gaard har skrabet bunden, synes jeg, og jeg skal ikke indlade mig i yderligere dialog med disse herrer. Men jeg vil godt stille et spørgsmål til hr. Lasse Budtz på baggrund af en enkelt bemærkning fra forsvarsministeren. Forsvarsministeren sagde, da han gennemgik dagsordenen fra socialdemokratiet, at det, at tilførsel af atomvåben til dansk område altid forudsætter folketingets godkendelse, ikke er noget nyt. Dér vil jeg godt spørge hr. Lasse Budtz: har jeg ikke ret i den opfattelse, at stemmer vi for den dagsorden, som hr. Lasse Budtz har foreslået, så betyder det, at nu må den militære planlægning tage som udgangspunkt, at et flertal i folketinget vil sige nej – ikke til forstærkninger, det ved jeg godt, men nej til at få tilført atomvåben på dansk område, og det må den militære planlægning så til at indrette sig efter? Jeg synes, hr. Lasse Budtz enten skulle afkræfte eller bekræfte, at sådan forholder det sig.

(Kort bemærkning).

Lasse Budtz (S):

Jeg er for så vidt glad for, at hr. Thoft indbragte spørgsmålet om forstærkningerne mere konkret i sit spørgsmål, for socialdemokratiet er, som man ved, tilhænger af dansk medlemskab af NATO, for at vi kan få forstærkninger. Det er hele filosofien bag NATO-medlemskabet og en meget vigtig del af filosofien for socialdemokratiet, at vi kan få forstærkninger. Derom skal der ikke være ringeste tvivl.

Men det er selvfølgelig logisk, at når socialdemokratiet gang på gang fremhæver, at vi ikke ønsker atomvåben på dansk jord i freds-, krise- og krigstid, så forventer vi heller ikke, at folketinget på noget tidspunkt vedtager, at forstærkningerne skal have atomvåben med, og vi vil være imod det, hvis vi bliver spurgt i tide, hvad vi forventer at vi gør ifølge reglerne.

Hvis det er forstået, og hvis det kan fremstilles på den måde – og det håber jeg det kan – så må de militære planlæggere naturligvis forsøge at finde frem til strategier for forsvaret af Danmarks jord uden anvendelse af atomvåben.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg er meget glad for hr. Lasse Budtz' svar, som unægtelig må være et meget tungtvejende fortolkningsbidrag til brug for regeringens arbejde med disse ting på det militære område.

Jeg tog ordet, fordi jeg havde glemt at få en enkelt kommentar med til forsvarsministeren, som med hensyn til flyforstærkningsaftalen bragte en anden artikel frem end den, jeg havde nævnt, nemlig artikel 2, som omhandler den operative kommando. Og så stiller forsvarsministeren de forhold over for hinanden, at man i artikel 2 har en paragraf om, at den operative kommando i alt væsentligt ligger hos NATO, dog med forskellige forhold og indviklede formuleringer i artiklen, mens det i den senere artikel 4 fastslås mere konkret, at kommandoen over de konkrete enheder i luften eller på jorden, hvor de nu befinder sig konkret under de pågældende officerers kommando, forbliver på amerikanske hænder.

Det var netop det spørgsmål, bl.a. om forholdet imellem de to artikler, som jeg bad general Donelly om at besvare, og som han åbenbart ikke var i stand til at besvare, fordi det vitterlig er meget indviklet, det medgiver jeg ministeren. Men så burde ministeren bidrage til, at det bliver opklaret, for den artikel, som er klar, er artikel 4, der giver amerikanerne kommandoen; den artikel, der er uklar, det er den, ministeren henholder sig til.

Som jeg nævnte tidligere i debatten, vil jeg nu afvente, at der kommer det svar fra NATO, som general Donelly har stillet i udsigt, og så vil jeg gå videre med at få opklaret denne sag hos ministeren.

Forsvarsministeren (Engell):

Jeg kan forstå, at hr. Albrechtsen har en omfattende korrespondancevirksomhed, men så er det da muligt, at jeg kan spare hr. Albrechtsen for den ved at gentage det, jeg sagde sidst. Hvis man nemlig læser det samlede papir, som blev offentliggjort, hr. Albrechtsen, vil man se, at den operative kommando udøves gennem de nationale kommandokanaler. Det vil sige, at der altid vil være NATO-kontrol i denne sammenhæng over også eventuelle atomvåben inden

for Baltap, og forstærkningsaftalerne i øvrigt åbner ikke adgang til specielt USA-indflydelse på det område. Det vil jeg godt holde fast i.

Lad mig sige i forbindelse med hr. Thofts spørgsmål, at det, jeg tilkendegav, var, at vi i forbindelse med de mange debatter, vi har haft i folketinget om forstærkninger, om atomvåben, klart har præciseret, at det er regering og folketing, der anmoder om forstærkninger, det er regering og folketing, der også træffer beslutning for så vidt angår de nukleare våben. Det er der ikke noget nyt i, heller ikke i forhold til den konstatering, der er i den dagsorden, der er foreslået af socialdemokratiet, og det er da noget, man hele tiden også har været fuldt opmærksom på fra militært hold.

(Kort bemærkning).

Albrechtsen (VS):

Jeg havde egentlig håbet på den imødekommenhed fra ministerens side, at man dog endelig havde tilkendegivet, at man ville være med til at få opklaret, hvad dette her drejer sig om. I stedet for gentager man bare en fortolkning, som er yderst tvivlsom.

I artikel 2 står der om den operative kommando over også disse USAF-enheder, som det drejer sig om, at den vil blive udøvet gennem respektive NATO- eller nationale kommandokanaler – det er altså ikke fuldstændig klart formuleret – og afhængigt af kriseomfanget og i overensstemmelse med NATOs krigsplaner og i overensstemmelse med bilaterale arrangementer. Det er altså en meget, meget kompliceret artikel, der er tale om, hvis fortolkning delvis beror på klassificeret materiale. Ministeren nikker.

Derfor var det, jeg havde håbet, at undersøgelsen af, hvad rækkevidden af den artikel er i forhold til den anden artikel, var en undersøgelse, vi i fællesskab kunne være gået noget dybere ind i.

Men ministeren opretholder den samme måde at svare på, som desværre har karakteriseret ministerens besvarelser af alle de øvrige spørgsmål, vi har stillet til ministeren om denne sag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Lasse Budtz (S) (se foran)

vedtoges med 57 stemmer (S, SF, RV og VS) mod 2 (FP); 45 (KF, V, CD og KrF) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden af Albrechtsen (VS) og Thoft (SF) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 185:

Forslag til lov om ændring af lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v.

(Fremsat 19/2 86).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Lerke (S):

I dette lovforslag gør man op med den praksis, der har eksisteret siden 1978, at landsbevillingsnævnet kan omgøre en bestemmelse vedrørende en alkoholbevilling, som en kommunalbestyrelse har truffet. Landsbevillingsnævnet har som ankeinstans omgjort mange beslutninger, der er truffet af politikere i kommunerne, endog af en enig kommunalbestyrelse. Statistikken viser, at ca. halvdelen af de ankesager, der har været indbragt for landsbevillingsnævnet, har ændret kommunalbestyrelsens afslag på en ansøgning om en alkoholbevilling.

Det er en praksis, vi er imod af mindst to grunde. Vi mener, at kommunalbestyrelsen er den nærmeste til at vurdere, om der skal gives en alkoholbevilling eller ej. Kommunalbestyrelsen kender nærmiljøet betydelig bedre end landsbevillingsnævnet, fordi kommunalbestyrelserne er valgt af befolkningen til at varetage deres interesser i et kommunalt selvstyre. I øvrigt skal en alkoholbevillingssag som oftest ses i lyset af en alkoholpolitik, og en sådan politik tilrettelægges i høj grad af kommunerne, hvor ansvaret for en sådan ligger.

Landsbevillingsnævnets omfang og opgaver indskrænkes i lovforslaget til at omfatte

bevillinger til transportmidler og til virksomheder, der drives i statens eller kommunernes ejendom. Det første er vi enige i, men det sidste trænger til en nærmere undersøgelse, men den kan vi jo foretage i udvalget.

Socialdemokratiet er positiv over for dette lovforslag.

Jeg vil sluttelig komme med et lille hjertesuk: sidste år var jeg inde på § 22. Den vil jeg gerne pege på igen, idet jeg beder ministeren om at tænke alvorligt over at overveje den lovparagraf endnu en gang. Det er en helt urimelig irritation, der skabes imellem bevillingsgiveren og bevillingssøgeren på grund af fortolkning af denne paragrafs stk. 1, men det kan vi måske komme tilbage til under udvalgsarbejdet.

Jette Thomsen (KF):

Dette lovforslag om at afskaffe landsbevillingsnævnets kompetence som ankeinstans har industriministeren fremsat på baggrund af den debat, der har været om landsbevillingsnævnets virksomhed. Før 1970 var det jo således, at bevillinger i købstæderne blev givet af et bevillingsnævn nedsat af kommunalbestyrelserne, og deres afgørelser var endelige. På landet blev bevillinger givet af amtsrådet efter indstilling fra kommunalbestyrelsen. Et afslag kunne indbringes for handelsministeren, der traf den endelige afgørelse.

Efter 1970, hvor landsbevillingsnævnet blev oprettet, kunne kommunalbestyrelsens afslag på bevilling indbringes for landsbevillingsnævnet. Straks efter denne ændring hørte vi kritik fra Kommunernes Landsforening af landsbevillingsnævnets virksomhed, og i 1978, da restaurationsloven blev ændret, imødekom man Kommunernes Landsforenings ønske om, at kommunalbestyrelsernes opfattelse af, om bevilling bør gives eller ikke, blev tillagt en ganske særlig vægt. Men alligevel har landsbevillingsnævnet i vidt omfang omgjort kommunalbestyrelsernes afgørelser, også afgørelser truffet af en enig kommunalbestyrelse.

Nu tager industriministeren konsekvensen fuldt ud og afskaffer landsbevillingsnævnet som ankeinstans. Det er herefter de kommunale myndigheder, som træffer afgørelserne i bevillingsspørgsmål. Lovmæssigheden af disse afgørelser sikres i tilsynsrådene. For Kø-